

nl

Europese Unie
Regionaal beleid

info regio

Nr 25 | Maart 2008 |

panorama

**Regionaal beleid,
duurzame ontwikkeling
en klimaatverandering**

Inhoud

Regionaal beleid, duurzame ontwikkeling en klimaatverandering

Duurzame ontwikkeling en regionale ontwikkeling - van klimaatuitdaging tot energieactie

De klimaatverandering – en haar impact op hoe wij produceren en consumeren – staat steeds vaker centraal in het beleid inzake duurzame ontwikkeling.

Regionale aanpassing aan de klimaatverandering: een uitdaging voor de Europese ruimtelijke ordening

Het is voor Europa cruciaal tijdig passende en kostenefficiënte aanpassingsmaatregelen in te voeren om de mogelijke schade van de klimaatverandering aan menselijke en ecologische systemen te voorkomen of te verminderen.

Regionale samenwerking inzake duurzame ontwikkeling

Het „Greening Regional Development Programmes (GRDP)” netwerk ontwikkelde producten om overheidsinstanties te helpen milieuthema's vol te laten doorwegen in de lokale en regionale ontwikkeling.

Het EFRO in actie: Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Griekenland, URBACT

Vanaf de grond: Polen

Rapport: Goed op weg naar een koolstofarme economie

Het oosten van Engeland is een van de weinige Europese regio's die wellicht de nieuwe en ambitieuze koolstofreductiedoelen van de EU zullen halen die zijn opgesteld door de Europese Commissie.

Vanaf de grond: Canarische Eilanden (Spanje)

INTERREG in actie

3

7

10

13

14

16

20

21

Foto's (bladzijden): Europese Commissie (1, 3, 4, 5, 6, 15), LIFE projects (3, 4, 5, 6, 7, 8, 9), Mark Passmore (10, 11), South West Regional Office (12), Ecodyfi (13), Energieagentur Judenburg-Knittelfeld-Murau (13), ANATOLIKI S.A. (13), Commune Napoli (13), EEDA (16, 28, 29), Dong Energy A/S (17), Instituto Tecnológico de Canarias (20), ASECOR (21), Stadtreinigung Leipzig, Vital Signs project (21), GTK (21).

Kaft: Nestos River Project: Thissavros-dam voor irrigatie- en energievoorziening (in samenwerking met Bulgarije), Drama, Griekenland.
Andere bijdragen: Pierre Ergo, Jean-Luc Janot.

Uitgever: Ana-Paula Laissy, Europese Commissie, DG Regionaal Beleid.
Dit magazine wordt in het Engels, Frans en Duits gedrukt op gerecycled papier.

Het thematisch dossier is in 22 talen van de Europese Unie beschikbaar op:
http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm
De standpunten in deze publicatie zijn die van de auteur en geven niet noodzakelijk de zienswijzen van de Europese Commissie weer.

Duurzame ontwikkeling en regionale ontwikkeling - van klimaatuitdaging tot energieactie

De klimaatverandering – en haar impact op hoe wij produceren en consumeren – staat steeds centraler in het duurzaam ontwikkelingsbeleid. Ze is daarom belangrijk voor de regionale ontwikkeling door de nooit geziene uitdaging die ze vormt, maar biedt de regio's ook kansen op het vlak van innovatie en creatie van nieuwe jobs.

Een grote fotovoltaïsche installatie in Blons, Oostenrijk, produceert 530 MWu elektriciteit uit zonne-energie.

„Duurzame ontwikkeling”, wat inhoudt dat er een evenwicht is tussen economische, sociale en milieuaangelegenheden, vormt reeds lang een fundamenteel streefdoel van het Europees beleid. Niettemin neemt één belangrijke uitdaging nu de overhand: de klimaatverandering¹. Hoewel de processen die tot de klimaatverandering leiden, gelinkt zijn aan verschillende domeinen (lucht, water, bodem, biodiversiteit) en verschillende sectoren (transport en bouw, industrie en landbouw), is er één kernelement dat telkens opnieuw opduikt – energie. Deze energie is in ruime mate afhankelijk van fossiele brandstoffen, die niet alleen een grote factor zijn voor het broeikasgaseffect, maar waarvan

de resterende voorraden ook beperkt zijn. Dit betekent dat de EU afhankelijk is van externe energievoorziening en dus blootgesteld is aan schommelende prijzen.

Daarom is het verstandig dat energie en klimaatverandering hoog op de lijst van de zeven uitdagingen staan in de Strategie voor Duurzame Ontwikkeling (SDO) van de EU, die in 2006 werd goedgekeurd door de Raad van de Europese Unie. De andere zes uitdagingen die in de SDO worden genoemd, zijn duurzaam transport, duurzame consumptie en productie, behoud van natuurlijke rijkdommen, gezondheid, sociale integratie en demografie, en mondiale armoede.

(1) Groenboek van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Aanpassing aan klimaatverandering in Europa – mogelijkheden voor EU-actie (COM(2007) 354 definitief); en het PESETA-project – Effecten van de klimaatverandering in Europa: <http://peseta.jrc.es/>

Het 1e rapport van de Commissie over de strategie voor duurzame ontwikkeling

Op 22 oktober 2007 keurde de Europese Commissie haar eerste voortgangsrapport over de SDO² goed. Hoewel de vooruitgang op het terrein beperkt blijft, zijn de ontwikkelingen in de Europese en nationale beleidsvoeringen bemoedigender, met name op het vlak van energie en klimaatverandering. Het nieuwe geïntegreerde beleid dat in maart 2007 door de Raad werd goedgekeurd, is een van de belangrijke maatregelen die op Europees niveau

zijn genomen. Vrijwel alle Lidstaten hebben strategieën goedgekeurd om de klimaatverandering te bestrijden. In tegenstelling tot andere sectoren en ondanks verbeteringen in de prestaties van auto's, blijven de broeikasgasemissies die door het transport worden veroorzaakt, toenemen naarmate het BBP stijgt. Op het vlak van duurzame productie zijn de resultaten moeilijk te beoordelen op grote schaal. Hoewel een toenemend aantal bedrijven duurzame producten en diensten aanbieden, en er almaar meer initiatieven zijn om ecotechnologieën of ecologische labels te stimuleren, blijven er nog veel mogelijkheden onbenut. Wat de natuurlijke rijkdommen betreft, is de situatie zeer divers en complex, met een aantal domeinen waar de toestand echt zorgwekkend is, zoals de bodemkwaliteit, biodiversiteit en de rijkdommen van de zee.

Energie en de regio's: een studie door het Europees Parlement

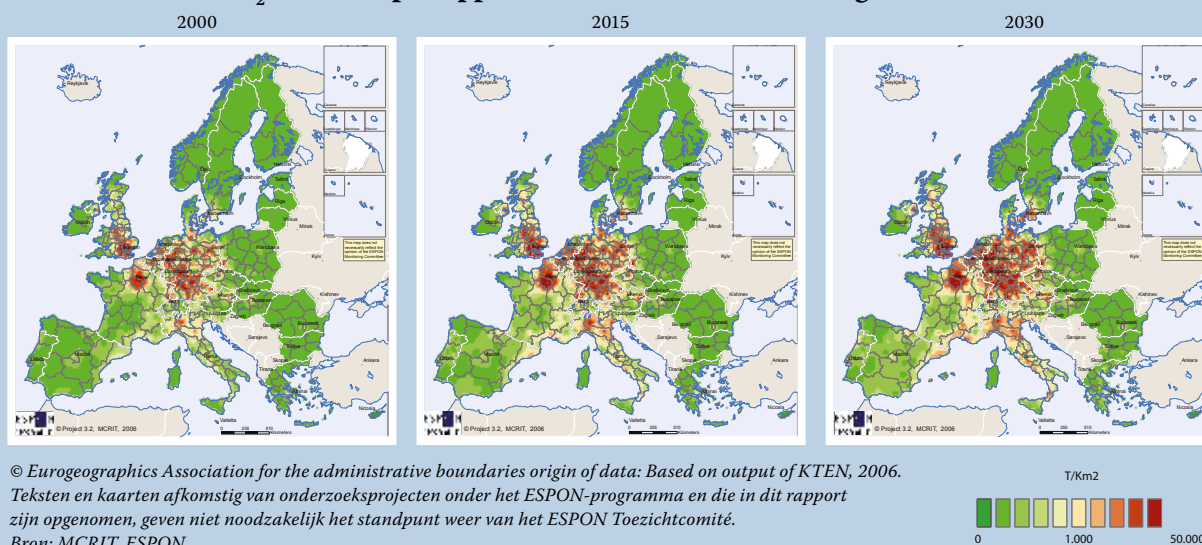
Een in juni 2007 gepubliceerde studie³, uitgevoerd onder bescherming van het Europees Parlement, kijkt naar de steun aan duurzame en hernieuwbare energiebronnen in de programma's van het Cohesiebeleid 2000-2006 in de 15 Lidstaten en de projecten van de Nationale Strategische Referentiekaders (NSRK's) 2007-2013 van de 27 EU-Lidstaten.

Gedurende de periode 2000-2006 bedroegen de geplande uitgaven voor duurzame en hernieuwbare energiebronnen binnen programma's van het Structuurfonds ongeveer 1 % van de totale uitgaven. De NSRK's voor de financieringsperiode 2007-2013 laten een aanzienlijke stijging zien op dit vlak. Er is ongeveer € 15 miljard uitgetrokken voor investeringen in hernieuwbare energiebronnen, energie-efficiëntie en schoon stadsvervoer. In vergelijking met de vorige periode, vertegenwoordigt dit cijfer een bedrag dat vijfmaal hoger is dan onder de convergentiedoelstelling en zevenmaal hoger dan onder de regionale concurrentie- en

Autoloze dag in Brussel, België.

Trendscenario: CO₂-emissies per oppervlakte door interlokaal wegverkeer

(2) Mededeling van de Commissie aan de Raad en Europees Parlement – Voortgangsrapport over de Strategie voor Duurzame Ontwikkeling 2007 (COM(2007) 642 definitief).

(3) Europees Parlement, Directoraat-Generaal Intern Beleid van de Unie: Gebruik van duurzame en hernieuwbare energiebronnen in de context van het structuurbeleid 2007-2013 (juni 2007).

Krachtinstallatie op basis van olieelsteen in Estland.

werkgelegenheidsdoelstelling. De studie door het Parlement geeft 15 voorbeelden van goede praktijken en formuleert drie algemene aanbevelingen: een haalbaar doel vooropstellen, een meer strategische benadering inzake duurzame en hernieuwbare energiebronnen, en beter beheer van de energieaspecten van sectorale interventies.

20 20 tegen 2020

Een voorstel voor een Richtlijn⁴, ingediend door de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement op 23 januari 2008, wil inspanningen aanmoedigen om te voldoen aan de energie- en klimaatdoelen die in maart 2007 door de Raad werden goedgekeurd. Op basis van de economische en ecologische redenen om hernieuwbare energiebronnen te gebruiken, en de noodzaak om het

ondersteunende wettelijke kader te versterken, stelt de Commissie een ambitieus pakket maatregelen voor dat het begin van een „nieuwe industriële revolutie” inleidt.

Deze maatregelen zijn erop gericht tegen 2020 het volgende te bereiken: 20 % vermindering van broeikasgasemissies over heel de EU in vergelijking met de waarden in 1990 (30 % als er internationaal overeenstemming over wordt bereikt; een aandeel van 20 % aan hernieuwbare energiebronnen in het energieverbruik van de EU tegen 2020 (tegenover 8,5 % vandaag); en gebruik van biobrandstoffen voor 10 % van de brandstofbehoefte van de transportsector, waarbij de brandstof op een economisch leefbare manier wordt geproduceerd. Er wordt ook een verbetering van het systeem van handel in emissierechten voorgesteld.

(4) Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees economisch en sociaal comité en het Comité van de regio's – 20 20 tegen 2020. Europa's kansen inzake klimaatverandering (COM(2008) 30 definitief).

Het milieu en duurzame ontwikkeling in...

...de communautaire strategische richtlijnen 2007-13

De communautaire strategische richtsnoeren inzake cohesie¹, goedgekeurd door de Raad, bieden de Lidstaten en regio's een aantal richtsnoeren om „de geharmoniseerde, evenwichtige en duurzame ontwikkeling van de Gemeenschap te bevorderen”. Veel van deze hieronder samengevatte richtsnoeren gaan over het milieu.

Richtsnoer 1.1.: „Europa en zijn regio's aantrekkelijker maken om in te investeren en te werken”. Dit impliceert een uitbreiding van de transportinfrastructuur (1.1.1.) en een verbetering van de milieuprestaties van transportmiddelen en hun evenwichtige verdeling, overeenkomstig het Witboek over het transportbeleid.

Betere synergie tussen milieubescherming en groei (1.1.2.) betekent dat prioriteit moet worden gegeven aan de strijd tegen verontreiniging bij de bron, met name wat afval betreft. De Raad roept op tot:

- forse investeringen in infrastructuur om te voldoen aan de Europese milieuwetgeving en de Kyoto-doelstellingen;
- sanering van de fysieke omgeving en het erfgoed;
- het creëren van aantrekkelijke omstandigheden voor bedrijven;
- het invoeren van risicopreventiemaatregelen door een beter beheer van de natuurlijke rijkdommen;
- meer doelgericht onderzoek;
- beter gebruik van ICT's;
- innovatiever overheidsbeleid.

Met het oog op een minder intensief gebruik van klassieke energiebronnen (1.1.3.), bestaan de voorgestelde acties erin:

- projecten te ondersteunen die de energie-efficiëntie en energiearme ontwikkelingsmodellen verbeteren;
- hernieuwbare energiebronnen (HE) en alternatieve technologieën te stimuleren;
- de investeringen toe te spitsen op de klassieke energiebronnen om netwerken te ontwikkelen waar de markt tekortschiet.

Richtsnoer 1.2.: „Kennissen en innovatie voor groei verbeteren”. Om innovatie en ondernemerschap te bevorderen (1.2.3.), worden de Lidstaten verzocht gebruik te maken van de sterkte van de EU inzake eco-innovatie en de invoering van milieubeheersystemen te stimuleren.

...nationale strategische referentiekaders en operationele programma's

De strategische richtsnoeren voor cohesie 2007-13 werden gebruikt bij het opstellen van de 27 „Nationale strategische referentiekaders” (NSRK's) die zijn goedgekeurd door de Commissie. De NSRK's vormen de basis van 434 operationele programma's, die nu bijna allemaal zijn goedgekeurd.

In hun totaliteit weerspiegelen deze documenten het brede engagement van de Lidstaten op het vlak van milieubescherming en risicopreventie, met een totale investering van 51 miljard euro. Onder de nieuwe programma's voor 2007-13 bedraagt de steun van het cohesiebeleid die wordt uitgetrokken voor duurzame energiebronnen en schoon stadsvervoer € 15,2 miljard.

...het initiatief „Regio's voor economische verandering”

Dit initiatief werd door de Commissie gelanceerd om de invoering van de strategische richtsnoeren te vereenvoudigen door interregionale samenwerking en het Urbact netwerk voor stedelijke ontwikkeling. Voor dit initiatief werd € 327 miljoen uitgetrokken. Het houdt zich bezig met 30 prioritaire thema's, waarvan er 12 zijn toegespitst op het milieu.

...de reglementen van het Structuurfonds en het Cohesiefonds

De nieuwe reglementen van het Structuurfonds en het Cohesiefonds leggen meer de nadruk op de milieuaspecten van duurzame ontwikkeling. Het **algemeen reglement** vermeldt ze in de definitie van de doelstellingen en missies van de fondsen (artikel 3), terwijl artikel 17 het werkkterrein van de fondsen volledig binnen het kader van duurzame ontwikkeling en binnen het streven naar bescherming en verbetering van het milieu plaatst.

Het reglement van het **Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling** (EFRO) beschrijft de milieumaatregelen die op alle terreinen voorzien zijn voor elk van de nieuwe prioritaire doelstellingen: convergentie (artikel 4), regionale concurrentie en werkgelegenheid (artikel 5), Europese territoriale samenwerking (artikel 6).

Artikel 1 van het reglement van het **Cohesiefonds** herhaalt dat het fonds werd opgericht vanuit de wens de economische en sociale cohesie te versterken met het oog op duurzame ontwikkeling, terwijl artikel 2 de nieuwe klemtoon van het fonds op duurzame ontwikkeling benadrukt door de criteria voor „energie-efficiëntie en hernieuwbare energie” vast te leggen.

■ Zorg voor ecosystemen is de taak van iedereen.

(1) Besluit van de Raad van 6 oktober 2006 betreffende de communautaire strategische richtsnoeren inzake cohesie (2006/702/EG).

Regionale aanpassing aan de klimaatverandering: een uitdaging voor de Europese ruimtelijke ordening

Door Ronan Uhel en Stéphane Isoard¹

Het is voor Europa cruciaal tijdig passende en kostenefficiënte aanpassingsmaatregelen in te voeren om de mogelijke schade van de klimaatverandering aan menselijke en ecologische systemen te voorkomen of te verminderen.

Overstromingen zijn de eerste zichtbare gevolgen van klimaatverandering.

De ergste gevolgen van de klimaatverandering zullen Europa misschien nog niet dit of volgend jaar treffen. Maar we kunnen het ons niet veroorloven om zelfingenomen te zijn. De dramatische bosbranden in Griekenland en overstromingen in het Verenigd Koninkrijk vorig jaar toonden nog maar eens de verwoestende kracht van de elementen op de menselijke gezondheid en ecosystemen en hun sociaaleconomische gevolgen. Hoewel de gevolgen van de klimaatverandering zullen verschillen binnen Europa, geven recente onderzoeken door de Intergouvernementele werkgroep inzake klimaatverandering (IPCC) aan dat de frequentie en intensiteit van gebeurtenissen die met extreme weersomstandigheden verband houden, in de toekomst zullen toenemen als gevolg van de opwarming van de aarde. Zelfs als de broeikasgasuitstoot vandaag zou stoppen, zouden deze veranderingen nog vele decennia aanhouden, en wat

het zeeniveau betreft nog eeuwen; voorspellingen voor 2100 zeggen dat de temperaturen in Europa met 2 tot 6° C zullen zijn gestegen ten opzichte van de waarden in 1990.

De noodzaak van aanpassing: een regionaal en territoriaal thema

Zuidoost-Europa, het Middellandse-Zeegebied en Centraal-Europa zijn de meest kwetsbare regio's wat de klimaatverandering betreft. Anderzijds kunnen noordelijke en bepaalde westelijke regio's van Europa met een aantal gunstige gevolgen te maken krijgen, vooral in de landbouw, hoewel die maar een beperkte tijd zullen duren. De klimaatverandering kan tot hogere opbrengsten leiden in de commerciële bosbouw in Noord-Europa, terwijl in mediterrane regio's en continentaal Europa

(1) Ronan Uhel is hoofd van de afdeling ruimtelijke analyse en Stéphane Isoard is projectleider inzake effecten van en aanpassing aan de klimaatverandering bij het EMA. Europees Milieuagentschap, Kongens Nytorv 6, 1050 Kopenhagen K, Denemarken. www.eea.europa.eu

net lagere opbrengsten worden verwacht door frequentere droogteperiodes. Bovendien vallen in Zuid-Europa grotere risico's op branden te verwachten. Bergachtige gebieden zoals de Alpen zijn bijzonder gevoelig voor klimaatveranderingen en lijden nu al onder de hoger dan gemiddelde temperatuurstijgingen, waarbij afsmeltende gletsjers en permafrost wellicht tot een golf van natuurrampen, bodemerosie en overstromingen zullen leiden. Oostenrijk is nu al bezig deze risico's en de daarmee gerelateerde nadelige gevolgen voor het wintertoerisme in kaart te brengen om zijn kwetsbaarheid voor de gevolgen van de klimaatverandering te evalueren, en stelt mogelijke actieplannen op om zich tijdig aan te passen om de maatschappelijke kosten tot een minimum te beperken. Door de stijging van het zeeniveau en veranderingen in de frequentie en/of intensiteit van stormen, kan de klimaatverandering verregaande gevolgen hebben voor kustzones. Samen met belanghebbende partijen in verschillende sectoren, ontwikkelt Nederland plannen om de risico's van kust- en rivieroverstromingen te verminderen. Habitats en kustecosystemen aan de Baltische, Middellandse en Zwarte Zee in het bijzonder lopen grote risico's op aanzienlijke verliezen aan watergebieden.

De kleur van de vacht van de poolvos is reeds veranderd onder invloed van de klimaatverandering.

Het is daarom cruciaal dat Europa dit inzicht en tijdig passende en kostenefficiënte aanpassingsmaatregelen invoert om de mogelijke schade die deze gebeurtenissen aan menselijke en ecologische systemen aanrichten, te voorkomen of te verminderen. De kwetsbaarheid verminderen en de veerkracht verbeteren, is dus onmiskenbaar een gemeenschappelijke en dringende prioriteit voor alle landen, regio's, bedrijven en belanghebbende partijen in de Europese Unie.

Informatie- en kennisleemten

Beleidsmakers en het grote publiek hebben informatie nodig. Een belangrijke uitdaging bestaat erin het wetenschappelijk inzicht in de klimaatverandering en de gevolgen op regionale schaal verder te ontwikkelen, zodat de best mogelijke aanpassingsopties kunnen worden ontwikkeld en toegepast. Momenteel weten we zelfs nog niet genoeg om strategische en gecoördineerde acties te implementeren op EU- of nationaal niveau, laat staan op regionaal en lokaal niveau.

Onze kennisbasis uitbouwen, is een hoofdprioriteit. Sommige landen zijn bezig of klaar met de ontwikkeling van nationale kwetsbaarheidsevaluaties en/of nationale aanpassingsplannen (bv. Denemarken, Finland, Frankrijk, Portugal, Spanje, Zweden, Nederland en het Verenigd Koninkrijk). Niettemin moeten we nog meer evaluaties van

de kwetsbaarheid en het aanpassingsvermogen uitvoeren voor belangrijke economische sectoren en milieuthema's, en passende onderzoeksinstrumenten – zoals ruimtelijke ordening - gebruiken voor het betreffende probleem. Er is grondiger onderzoek en beter gecoördineerde analyse nodig om fundamentele gegevensverzamelingen en modellen uit te bouwen, bijvoorbeeld een regionale hindcast (heranalyse) van het Europees klimaat om verbeterde hydrologische modellen te koppelen aan de klimaatverandering. Alleen op die manier kunnen we fundamentele vragen stellen zoals of het watertekort in een regio aan te weinig neerslag of slecht beheer is toe te schrijven.

De economische kosten van de gevolgen van de klimaatverandering (d.w.z. de kosten van inactiviteit) dragen almaar sterker bij om het beleidsdebat te inspireren. Dit is essentieel om passende antwoorden te ontwikkelen als middel om de schade te beperken of om kansen te creëren die verband houden met de klimaatverandering. De economische kosten vormen een graadmeter om de verschillende sectoren te evalueren en te controleren en kunnen helpen om te bepalen welke domeinen extra aandacht verdienen. Er is

De luchtvaart is een van de snelst groeiende bronnen van verontreiniging en koolstofemissie.

ook nood aan een economisch perspectief in de Europese en nationale aanpassingsstrategieën om onze kennis over de gevolgen van de klimaatverandering te vervolledigen. Er bestaat namelijk heel weinig cijfermatige informatie over de aanpassingskosten en er moet dringend meer werk worden gemaakt van het verzamelen van feitenmateriaal om een goed geïnformeerde, kostenefficiënte en proportionele aanpassing mogelijk te maken in Europa.

Goede praktijken in de eerste aanpassingsacties, vooral die welke de huidige extreme weersomstandigheden aanpakken, moeten worden gedocumenteerd en gedeeld. Het Europees Milieuagentschap (EMA) heeft een databank aangelegd over acties die door Lidstaten zijn ondernomen in de watersector, maar deze moet regelmatig worden bijgewerkt door de betreffende nationale instanties en uitgebreid naar nieuwe Lidstaten en andere sectoren. Ook bij andere internationale structuren is waardevolle informatie beschikbaar. Zo beschikken het Raamverdrag van de VN inzake klimaatverandering en de IPCC over uitgebreide informatie over kwetsbaarheid en aanpassing, maar deze moet beter toegankelijk worden gemaakt.

Resultaten van onderzoeksprogramma's werden vaak niet ten volle overgemaakt aan beleidsmakers en andere belanghebbende partijen in een vorm die zij begrijpen. Er zijn ook goede voorbeelden, zoals de ESPACE (European

Spatial Planning: Adapting to Climate Events) en BRANCH (Biodiversity Requires Adaptation in Northwest Europe under a Changing climate) projecten binnen het communautaire programma INTERREG, maar over het algemeen is er dringend nood aan projecten die de juiste beleidsadviezen en –instrumenten kunnen aandragen en kunnen helpen efficiënte transnationale en subnationale netwerken uit te bouwen.

De beleidscontext en -perspectieven

Het Groenboek van de Europese Commissie inzake aanpassing (2007)² biedt het kader waarbinnen de inspanningen moeten worden gecoördineerd. De consultatieve processen moeten worden 'doorgewerkt' om ervoor te zorgen dat Europa een geïntegreerde aanpak heeft voor alle directe financieringsmechanismen (bv. landbouw, cohesie, solidariteit en LIFE+ instrumenten); alsook voor de bestaande wetgeving en de nieuwe beleidsantwoorden. Het groenboek over aanpassing startte het proces van het EU-aanpassingsbeleid dat verder zal worden ondersteund en ontwikkeld door een Europese adviesgroep inzake aanpassing en de voorbereiding van het witboek over aanpassing dat eind 2008 zal worden gepubliceerd. Daarnaast bieden andere sectorale beleidslijnen, zoals de overstromingsrichtlijn (gemeenschappelijk standpunt van Raad en Europees Parlement in 2007) en de door de Europese Commissie goedgekeurde mededeling over waterschaarste en droogteperiodes (juli 2007), een zeer nuttig en aanvullend beleidskader dat de gevolgen van de klimaatverandering direct aanpakt. Er is eveneens een mededeling over de gevolgen van de klimaatverandering op de gezondheid van de mens in voorbereiding.

Vanuit een perspectief van territoriale en regionale ontwikkeling, wordt steeds meer aandacht gegeven aan de aanpassing aan de klimaatverandering. Op de informele ministeriële conferentie in Leipzig in mei 2007 werden de ministers die verantwoordelijk zijn voor ruimtelijke ordening in de EU-Lidstaten het eens over een „Territoriale agenda voor de Europese Unie” en in november 2007 over een „Actieplan voor territoriale cohesie”, waarin aanpassing aan de klimaatverandering een kernthema is. In deze context bereidt de Europese Commissie voor 2008 een groenboek voor inzake territoriale cohesie. Andere gerelateerde beleidslijnen met een territoriale dimensie zijn de mariene strategierichtlijn, het blauwboek inzake maritiem beleid en de Inspire-richtlijn inzake het beschikbaar stellen van informatie over ruimtelijke ordening.

Met deze ontwikkelingen in het achterhoofd, moet de Europese Unie haar beleidsstructuur aanpassen om de ingrijpende aanpassingen tot een goed einde te brengen. Zo niet, zal de hele aanpassingsinspanning in gevaar komen. Dit werd duidelijk aangetoond door het ESPACE-project, dat concrete aanpassingsadviezen aanreikt aan beleidsmakers die zich bezighouden met het beheersen van de gevolgen van de klimaatverandering op de ruimtelijke ordening voor waterbeheer. Het project maakt van aanpassing aan de klimaatverandering een kerndoel van de ruimtelijke ordening, en kijkt daarbij verder dan de duurtijd van normale planning om de klimaatrisico's in te schatten en 'kampioenen' inzake klimaat aanpassing' te bevorderen.

Dit soort projecten zou moeten worden uitgebreid naar andere belangrijke regio's en aanpassingsthema's, bv. droogte en waterschaarste in zuidelijke en mediterrane regio's. Een eerste stap bestaat erin klimaatveranderingsacties te

ontwikkelen en in bestaande strategieën en beleidsvoeringen toe te passen. Bijvoorbeeld om de beschikbaarheid en kwaliteit van water te verbeteren en de gevolgen van overstromingen te beperken, vormt de kaderrichtlijn water met haar stapsgewijze en cyclische aanpak een fundamentele bouwsteen. Het is belangrijk dat EU-Lidstaten nu stappen ondernemen om te bespreken hoe ze ervoor kunnen zorgen dat in de stroomgebiedbeheerplannen reeds vanaf de eerste cyclus die van start gaat in 2009 rekening wordt gehouden met de klimaatverandering. Er moeten belangrijke verbanden worden gelegd met ruimtelijke ordening, aangezien er een groot engagement van de betrokken partijen nodig is om de aanpassing te doen aanvaarden en te laten slagen. Belangrijke betrokken partijen zijn onder andere subnationale en lokale overheden, bedrijven en burgers. Met name ruimtelijke planologen moeten binnen de betreffende kaders werken om te garanderen dat de klimaatverandering in aanmerking wordt genomen, omdat zij op verschillende niveaus te maken hebben met ruimtelijke ordening en de evaluatie van het aanpassingsvermogen kunnen integreren en hierin het voortouw nemen.

De ontwikkeling en implementatie van aanpassingsmaatregelen is een relatief nieuw gegeven.

De ontwikkeling en implementatie van aanpassingsmaatregelen is een relatief nieuw gegeven. De verregaande gevolgen van de klimaatverandering op de natuurlijke en menselijke omgeving in alle sectoren en regio's zijn onvoldoende in aanmerking genomen in de ontwikkelingen van andere sectorale domeinen (bv. bodembeheer en beheer van ecosystemen). Deze interacties moeten tot stand worden gebracht voor een efficiënte en geïntegreerde beleidsreactie, die met name steunt op verbeterde klimaatscenario's op regionaal niveau, een beter begrip van 'goede praktijken' door informatie-uitwisseling, betrokkenheid van zowel openbare als privésectoren, en die ervoor zorgt dat de aanpassingsmaatregelen aansluiten bij andere beleidsdoelen. We moeten in Europa inzake aanpassing nu en samen handelen, net zoals dat gebeurt inzake schadebeperking (mitigatie). Onze acties moeten duurzaam en consistent zijn, en geïntegreerd met de mitigatiestrategieën. Alle niveaus van onze samenleving zijn hierbij betrokken en er zijn nieuwe kaders nodig om ervoor te zorgen dat zij zich engageren en resultaten boeken.

Met vragen kunt u terecht bij:
information.centre@eea.europa.eu

(2) Groenboek van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's - Aanpassing aan klimaatverandering in Europa – mogelijkheden voor EU-actie (COM(2007) 354).

Regionale samenwerking inzake duurzame ontwikkeling

Door Flora Dewar en Julie Verré¹

Het „Greening Regional Development Programmes (GRDP)” netwerk ontwikkelde producten om overheidsinstanties te helpen milieuthema's vol te laten doorwegen in de lokale en regionale ontwikkeling.

Deelnemers aan een seminarie in Exeter, Engeland, in 2006.

Elk jaar worden honderden miljarden euro's uitgegeven aan de ontwikkeling van Europese regio's. Dit geld biedt enorme mogelijkheden om de regio's op een milieuvriendelijke of milieubevorderende manier te ontwikkelen, en toch vinden veel overheden dit nog moeilijk.

Het was dus om dit potentieel vrij te maken dat het 'Greening Regional Development Programmes (GRDP) netwerk' werd opgericht in 2004. De GRDP-partners willen efficiëntere regionale programma's bevorderen die duurzame resultaten opleveren voor de lokale bevolking.

Het GRDP-partnerschap werkte 3 jaar lang aan de ontwikkeling van producten om overheidsinstanties in heel Europa te helpen milieuthema's hun volle gewicht te geven, naast de

meer traditionele economische en sociale doelstellingen in de door de EU ondersteunde ontwikkelingsprogramma's voor de periode 2007-2013.

Oorsprong van het GRDP-project

Het GRDP-project was een Europees netwerk dat gefinancierd werd door het Interreg IIIC-programma van de EU. Het werd geboren uit de gesprekken tussen een kerngroep van partners uit Italië, Oostenrijk, Spanje, Malta, Engeland en Wales. Zij bespraken hun ervaringen met het integreren van het milieu in regionale programma's die door de structuurfondsen van de EU werden gesteund.

(1) Respectievelijk hoofd externe relaties en projectleider GRDP. Milieuagentschap voor Engeland en Wales, Manley House, Kestrel Way, Sowton Industrial Estate, Exeter EX2 7LQ, UK. www.envisionsw.org

Hoewel de EU-regels die gelden voor het gebruik van de structuurfondsen, zeggen dat het milieu en duurzame ontwikkeling centraal moeten staan in ontwikkelingsprogramma's, hebben veel regio's grote moeite om dit in de praktijk waar te maken. Het GRDP-project was bedoeld om deze regio's te helpen.

Het project bracht negenendertig partners bij elkaar. De partners waren zeer verschillend. Onder de partners waren er lokale, regionale en nationale overheden, milieu-instanties, ontwikkelingsorganisaties en onderzoeksinstituten uit acht EU-Lidstaten. Het project steunde op het idee dat de partners van elkaar wilden leren en een gemeenschappelijke Europese aanpak wilden ontwikkelen om het milieu in regionale ontwikkelingsprogramma's te integreren.

Integratie van milieuoverwegingen betekent dat het milieu op alle niveaus tijdens de ontwikkeling en implementatie van een regionaal programma als een gelijkwaardige component wordt behandeld naast sociale en economische aspecten. Om dit doel te bereiken, bouwde het partnerschap sterke banden uit met belangrijke instellingen en netwerken binnen de EU, zoals het Europees netwerk van milieuautoriteiten.

Resultaten van GRDP

Bij de start van het project werd een diepgravende audit uitgevoerd in de partnerregio's om goede praktijken en praktische oplossingen voor de integratie van het milieu in regionale ontwikkelingsprogramma's op te sporen. De audit zocht ook naar casestudies die beschreven hoe het milieu met succes werd geïntegreerd in structuurfondsen en andere ontwikkelingsprogramma's. Op basis hiervan definieerden de GRDP-partners vier werkhema's en werden vier technische workshops georganiseerd. Na de workshops werden publicaties over verschillende onderwerpen in verband met de integratie van milieuoverwegingen openbaar gemaakt.

In 2006 kwam het GRDP-project naar buiten met een leidraad die in heel de Europese Unie zeer goed werd onthaald: een handboek over strategische milieubeoordeling (SMB) voor het cohesiebeleid 2007-13 (zie kader 1).

Handvest en toolkit

De recentste publicaties vatten de belangrijkste bevindingen van het GRDP samen. Het betreft hier het GRDP-handvest en de toolkit „Meer dan conformiteit: hoe regio's kunnen helpen een duurzaam Europa uit te bouwen”.

Het GRDP-handvest richt zich tot alle Europese overheidsorganisaties. Het is een beknopte verzameling van de belangrijkste principes inzake cruciale aspecten voor de integratie van milieuoverwegingen in regionale ontwikkelingsprogramma's. Door het handvest te ondertekenen, verbinden zij zich ertoe „te werken aan duurzamere regionale ontwikkelingsprogramma's, samen te werken en groene projecten te steunen”.

De GRDP-toolkit, compleet met een cd-rom van casestudies, is bedoeld om overheidsinstanties te helpen groene thema's en het milieu te integreren in de regionale ontwikkeling. Hij biedt een verzameling informatiefolders, advies en goede praktijken inzake onderwerpen die cruciaal zijn voor de integratie van milieuoverwegingen. Dit advies, beschikbaar in zeven talen, geeft praktische aanwijzingen over hoe een betere efficiëntie en kostenbesparingen mogelijk zijn door groenere programma's en projecten. In heel Europa werden workshops georganiseerd om de voornaamste elementen van de toolkit te verspreiden, met name: „Het milieu als economische drijfveer”, „Strategische milieubeoordeling”, „Partnerschap als middel tot ecologische regionale ontwikkelingsprogramma's”, „Hoe projecten ecologiseren”

Handboek over strategische milieubeoordeling voor het cohesiebeleid

Het „Handboek over strategische milieubeoordeling (SMB) voor het cohesiebeleid 2007-2013” biedt informatie, bronnen en procedureel advies aan al wie dit nodig heeft om een SMB uit te voeren voor programmadocumenten van het cohesiebeleid. Het werd op de website van het DG Regionaal Beleid van de EU bij de adviesdocumenten van de Europese Commissie geplaatst, ter ondersteuning van al wie betrokken is bij de implementatie van Europese structurele acties. Dit instrument kan uitgebreid worden gebruikt dankzij de partners die het vertaalden in het Litouws, Grieks, Italiaans, Portugees, Pools en Roemeens. Tal van overheden van verschillende lidstaten hebben de SMB-methode van het GRDP bovendien gebruikt voor de nieuwe operationele programma's voor 2007-2013. In Griekenland bijvoorbeeld werd ze met succes toegepast om drie SMB's uit te voeren in verschillende regio's.

Het Handboek is on line beschikbaar op:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/sea_handbook_final_foreword.pdf

10 tips om tot groenere regio's te komen met de GRDP-toolkit

- 1) Zorg ervoor dat de milieudoelen zich uitstrekken over alle programmaprioriteiten en –maatregelen, en in alle stadia van een programma in aanmerking worden genomen.
- 2) Besef dat groene projecten geld kunnen besparen en sociale en economische kansen kunnen creëren, maar ook innovatie kunnen stimuleren.
- 3) Overweeg een duurzamere aanpak voor uw landbouw- en plattelandsontwikkelingsprogramma's.
- 4) Kies voor geïntegreerde stadsplanning voor de steden, en aanvaard ecologische herwaardering als een drijfveer voor een duurzame lokale economie.
- 5) Besef dat SMB de regionale ontwikkelingsplanning versterkt en een duurzamere ontwikkelingsaanpak oplevert.
- 6) Ondersteun samenwerking op het vlak van beleidsvorming, programmaontwerp en projectuitvoering als een essentieel hulpmiddel voor een geslaagd programma.
- 7) Stimuleer de betrokkenheid van milieupartners, zoals milieuautoriteiten, ngo's en anderen.
- 8) Gebruik netwerken om instellingen in staat te stellen Europese, nationale en multiregionale strategieën, beleidslijnen, plannen en programma's te ontwikkelen.
- 9) Maak werk van de integratie van milieuaspecten in het ontwerp, de implementatie en monitoring van alle projecten.
- 10) Stimuleer en verspreid informatie over succesvolle milieubevorderende projecten om toekomstige kandidaten en begunstigden van projecten te motiveren en te activeren.

De voordelen van samenwerking met andere Europese regio's

Het INTERREG IIC-project was succesvol dankzij een sterk EU-partnerschap en de toegewijde steun van het internationale projectteam met basis in Exeter, in het milieugentschap voor Engeland en Wales. Door de vele en zeer uiteenlopende partners kon men terugvallen op de beste praktijken binnen de EU en was er volop gelegenheid om gemeenschappelijke thema's te bespreken. Bovendien „wogen” politieke boodschappen hierdoor zwaarder. Het partnerschap maakte het mogelijk invloed uit te oefenen op strategisch niveau en het bewustzijn over de noodzaak van milieu-integratie in programma's te versterken.

De producten en activiteiten van het project stelden een aantal partners in staat hun geloofwaardigheid en de erkenning voor hun werk op het terrein van ecologisering van regionale ontwikkeling te versterken.

Dankzij de tijdige beschikbaarheid van de GRDP-documenten en het GRDP-netwerk, kunnen partners en autoriteiten regionale ontwikkelingsprogramma's beïnvloeden op een ogenblik dat het milieu veel meer aandacht krijgt, met name door het debat over de klimaatverandering.

Wenst u meer informatie of het GRDP-handboek, toolkit en casestudies te downloaden:

www.grdp.org

VERENIGD KONINKRIJK

Lokale hernieuwbare energie in de Dyfi Valley, Wales

Totale kostprijs: € 675 000
EU-bijdrage: € 227 000

„Op een ogenblik dat er steeds meer weerstand kwam tegen grootschalige commerciële windmolenparken in Mid-Wales, probeerde dit project lokale mensen te helpen zelf een aantal kleinschalige projecten voor hernieuwbare energie op te zetten. Hiermee hoopte men het bewustzijn en de steun voor hernieuwbare energie te vergroten door de voordelen op lokaal niveau uit te vergroten. Met de steun van Powys County Council, de Welsh Assembly Government en Dulas Ltd, werden 16 projecten ondersteund met toelagen en bedrijfsontwikkelingstijd, waaronder een waterkrachtstelsel van 100 kW, opgezet door een bergboer. De 'Bro Dyfi Community Renewables' coöperatieve werd opgericht. Haar eerste windturbine (75kW) werd later gevolgd door een tweede (500kW). Het bestuursorgaan 'ecodyfi' is uitgegroeid tot een sociale onderneming die duurzame lokale herwaardering ondersteunt in de Dyfi Valley.”

Andy Rowland, Manager / Trefnydd, ecodyfi
andy.rowland@ecodyfi.org.uk
www.ecodyfi.org.uk

GRIEKENLAND

Exploitatie van geothermisch veld in de baai van Thessaloniki

Totale kostprijs: € 75 600
EU-bijdrage: € 37 800

„Het gebied ten oosten van de stad Thessaloniki staat reeds sinds de Grieks-Romeinse tijd bekend om zijn rijk geothermisch potentieel. Nochtans werd deze energie in de moderne tijd nooit echt benut. In het kader van het SEIPLED-project werd een plan uitgewerkt om het geothermische veld te gebruiken als een hulpmiddel voor de lokale economische ontwikkeling. Geothermische energie werd met succes ingezet voor de verwarming van openbare gebouwen, bodemverwarming van open en serreteelten, en kuuroorden. Er werd een pilootproject ontwikkeld om in de gemeente Therma een olympisch zwembad geothermisch te verwarmen. Dit pilootproject zal een besparing opleveren van 200 ton/jaar, een vermindering van de CO₂-uitstoot met 420 ton/jaar, en zal nieuwe werkgelegenheid en recreatiemogelijkheden creëren voor de lokale gemeenschap.”

Kostas Konstantinou,
technisch directeur van het regionaal energieagentschap van Centraal-Macedonië (REACM) ANATOLIKI S.A.
reacm@anatoliki.gr

OOSTENRIJK

„Energievision Murau”: 100 % energie uit hernieuwbare bronnen tegen 2015

Totale kostprijs: € 200 000
EU contributie: € 100 000

„Het 'Energievision Murau' project in Steyr is gebaseerd op een bottom-up benadering waarbij alle regionale belanghebbende partijen op het vlak van energie, inclusief de consumenten, betrokken worden. Via het project worden regionale energieconferenties georganiseerd waaraan iedereen kan deelnemen. De deelnemers komen uit alle maatschappelijke sectoren (planologen, installateurs, KMO's, energieleveranciers en –distributeurs, operatoren van stadsverwarming op biomassa, bos- en landbouwers, gemeentebesturen en andere overheden...), en werken samen aan gemeenschappelijke doelstellingen, een strategie en projecten. In verschillende van de thematische werkgroepen, zoals biomassa, zonne-energie, groene elektriciteit en energie-efficiëntie, zijn pilootacties en investeringsprojecten gepland. Sinds 2002 is het aandeel van hernieuwbare energiebronnen in de verwarmingssector gestegen van 47 % tot 56 %, terwijl de productie van groene elektriciteit 120 % van de behoefte dekt. Het project leidde tot heel wat nieuwe werkgelegenheid en hogere inkomens in het gebied.”

Josef Bärnthaler,
Energieagentur Judenburg-Knittelfeld-Murau
josef.baerenthaler@eao.st

URBACT

SUDEST – Duurzame ontwikkeling van zeesteden

Totale kostprijs: € 296 000
EU-bijdrage: € 150 000

„Het SUDEST transnationale partnerschap was van oktober 2005 tot juli 2007 bezig met het opsporen van goede praktijken voor de duurzame ontwikkeling van zeesteden. Hierbij waren zeer uiteenlopende actoren betrokken die alle facetten van het vraagstuk onderzochten; van havenbeheer tot ontwikkeling van havengebieden en hun omgeving. Behalve de stad Napels, de grootste partner van het project, waren bij SUDEST vier EU-steden en twee steden van andere landen, een havenautoriteit, een vereniging voor stedelijke herwaardering en vier universiteiten betrokken. Het eindrapport van het project geeft een overzicht van het werk dat werd verricht, maar is voor zeesteden ook een nuttig instrument om passende oplossingen te vinden om duurzaam te ontwikkelen.”

Gaetano Mollura, Projectcoördinator van het URBACT-programma, gemeente Napels, Italië
urban@comune.napoli.it
www.urbact.eu/sudest

Polens operationele programma „Infrastructuur en milieu 2007-2013”

Polen en zijn regio's aantrekkelijker maken

Jaroslaw Orlinski, afgevaardigd bestuurder, departement voor coördinatie van infrastructuurprogramma's, ministerie van regionale ontwikkeling, Polen

Het Poolse operationele programma „Infrastructuur en milieu 2007-2013” is het grootste cohesie-beleidsinstrument ooit in de Europese Unie. Het neemt

niet alleen een forse hap uit het cohesiefonds dat aan Polen is toegewezen (meer dan 22 miljard euro), maar omvat ook aanzienlijke bijkomende EFRO-fondsen (5,7 miljard euro).

Ruim 66 % van de middelen van het operationele programma (OP) zijn bestemd om de doelstellingen van de zogenaamde „Lissabonstrategie” voor groei en werkgelegenheid te halen. Het grootste deel van de resterende middelen is bestemd voor milieumaatregelen. Een dergelijke concentratie van middelen betekent dat het OP wellicht niet alleen een aanzienlijke impact heeft op Polen zelf, maar ook op Europa in zijn geheel.

Het programma draagt bij aan infrastructuur-investeringen in 6 sectoren: milieu, transport, energie, hoger onderwijs, cultuur en gezondheidszorg. Het hoofddoel is „*Polen en zijn regio's aantrekkelijker te maken voor investeringen door de ontwikkeling van technologische infrastructuur, met behoud en verbetering van het milieu, de gezondheidszorg, het culturele erfgoed en de ontwikkeling van de territoriale cohesie.*”

Hoewel het programma een breed werkterrein heeft, ontbreekt het niet aan een duidelijk doel: alle prioriteiten hebben duidelijk omschreven doelen en concentreren zich op activiteiten met de hoogste toegevoegde waarde. Ze zijn ook complementair, aangezien ze een gemeenschappelijk economisch doel nastreven: het land aantrekkelijker maken voor investeringen. Dit gemeenschappelijke doel vereist echter een totaalaanpak, aangezien de ontwikkeling van de transportinfrastructuur alleen onvoldoende zou zijn als de milieu-infrastructuur en energievoorziening intussen geen gelijke tred zouden houden met deze ontwikkeling. Als de economische groei duurzaam moet zijn, moeten milieuoverwegingen vanaf het begin deel uitmaken van de horizontale doelstellingen van het OP.

Zoals vermeld in het strategische gedeelte van het operationele programma Infrastructuur en milieu 2007-2013, zal het principe van duurzame ontwikkeling worden geïmplementeerd door

investeringen te ondersteunen die rechtstreeks en onrechtstreeks verband houden met milieubescherming:

- initiatieven die rechtstreeks gerelateerd zijn met het milieu, zijn onder andere projecten met betrekking tot vaste afvalstoffen en afvalwaterbeheer, sanering van stortplaatsen; verhoging van de ecologische veiligheid; het afstemmen van de Poolse ondernemingen op de eisen inzake milieubescherming en financiële stimulansen geven voor maatregelen die beter doen dan deze eisen; behoud van biodiversiteit, beschermde gebieden; ontwikkelen van sociale gedragspatronen die bijdragen tot milieubehoud, enz.
- initiatieven die onrechtstreeks verband houden met milieubescherming zijn onder andere activiteiten en projecten die milieuvriendelijke vervoermiddelen ondersteunen, d.w.z. vervoer per spoor, maritiem transport, stadsvervoer in grootstedelijke gebieden, ontwikkeling van multimodaal vervoer, binnenwaterwegen en intelligente transportsystemen. Een specifieke prioritaire krachtlijn die volledig op milieuvriendelijk transport is gericht, kreeg 7,6 miljard euro toegewezen uit het cohesiefonds. Wat de energiesector betreft, zijn projecten gepland die het energieverbruik verminderen en hernieuwbare energiebronnen stimuleren.

Tegelijkertijd wordt binnen de verschillende prioritaire krachtlijnen bij de voorbereiding, evaluatie en projectimplementatie in de breedte rekening gehouden met rationeel energiegebruik, energie-efficiëntie, energie uit hernieuwbare bronnen, energiebeperkende en –compenserende activiteiten, alsook met factoren zoals het stimuleren van koolstofarme oplossingen.

Het operationele programma Infrastructuur en milieu 2007-2013 zal bijdragen aan de implementatie van doelstellingen die zijn gespecificeerd in de communautaire beleidslijnen, alsook in nationale strategieën en beleidslijnen inzake milieubescherming in Polen. Door de implementatie van het OP zal een zekere vooruitgang worden geboekt in het verwezenlijken van het „ontkoppelingsprincipe”, d.w.z. het loskoppelen van de afhankelijkheid van emissieniveaus of de vraag naar energie van de economische ontwikkeling.

Installeren van grondwaterpompen in de nieuwe waterfilteringsinstallatie in Dąbrowa, Polen.

Het programma zal Polen eveneens in staat stellen de doelstellingen met betrekking tot de uitstoot van broeikasgassen na te streven, die in 2007 werden vastgesteld door de Europese Unie. Dit gebeurt door de ondersteuning van activiteiten die erop gericht zijn de efficiëntie van de energiesector te verbeteren, door hernieuwbare energiebronnen te stimuleren, door te investeren in duurzame transportsystemen en, indien nodig, te onderzoeken wat de invloed van bepaalde activiteiten is op het terugdringen van de uitstoot.

Voor meer informatie:
<http://www.pois.gov.pl>

Het oosten van Engeland neemt het voortouw inzake duurzaamheid en hernieuwbare energie

Goed op weg naar een koolstofarme economie

Het oosten van Engeland is een van de weinige Europese regio's die wellicht de nieuwe en ambitieuze koolstofreductiedoelen van de EU zullen halen die de Europese Commissie heeft opgesteld in haar recente pakket voorstellen om de klimaatverandering te bestrijden en hernieuwbare energie te bevorderen. Het is ook de enige regio met een koolstofbeperkend EFRO-programma op maat, goed voor € 110 miljoen, dat zal helpen de CO₂-uitstoot te verminderen en de economische groei te stimuleren.

Commissaris Danuta Hübner bezoekt het OrbisEnergy bouwterrein in januari 2008.

„Dit is een topinitiatief”, zei de voorzitter van het East of England Development Agency (EEDA), Richard Ellis, in januari tegen een gevarieerde groep bezoekers – waaronder commissaris Danuta Hübner – toen hij hen rondleidde op het bouwterrein van het OrbisEnergy-gebouw. Het project ontving € 3,6 miljoen van het EFRO Doelstelling 2 programma. Door zijn ideale ligging op Ness Point in Lowestoft, het meest oostelijke punt van Groot-Brittannië, is OrbisEnergy voorbestemd als het centrum voor hernieuwbare wind-, golf- en getijdenenergie voor heel Oost-Engeland. Het vijf verdiepingen hoge gebouw, opgetrokken op palen op slechts 30 meter van de kust, biedt schitterende zeepanorama's. Om het te beschermen tegen barre weersomstandigheden, is OrbisEnergy bekleed met doorlaatbare schermen tegen de regen, en zodanig ontworpen dat de gebruikers van het gebouw beschut zijn tegen het felle zonlicht aan de kust. De verwarming op zonne-energie vermindert de temperatuurschommelingen op jaarbasis en maakt het betonnen gebouw energie-efficiënt en zelfregulerend.

De stroom komt van de biomassaboiler met lokaal gewonnen houtschilfers. Wanneer OrbisEnergy in de zomer van 2008 in gebruik wordt genomen, biedt het flexibele kantoor-, directie- en conferentiefaciliteiten voor meer dan 30 kleine en middelgrote ondernemingen die actief zijn in de snel groeiende sector van hernieuwbare energie. „OrbisEnergy wordt een groeikatalysator en zal een belangrijke rol spelen voor de herwaardering van de regio's Lowestoft en Great Yarmouth”, zei Lisa Davidson, communicatieverantwoordelijke bij EEDA.

VK leider inzake hernieuwbare energie

Het oosten van Engeland neemt een vooraanstaande positie in binnen de offshore windmarkt van het VK. De regio is gelegen tussen twee grootschalige ontwikkelingsgebieden voor offshore windmolenparken; de Greater Wash en de monding van de Thames. De komende 8 jaar wordt hier meer dan 6 GW offshore windcapaciteit gepland. De havens van Lowestoft en Great Yarmouth bevinden zich in

Opstellen van een offshore windmolen.

het centrum van deze ontwikkelingen. Beide havens werden gebruikt tijdens de bouw van het offshore windmolenpark Scroby Sands, een van de eerste commerciële offshore windmolenparken in het VK. Scroby Sands levert voldoende energie voor meer dan 36 000 woningen, en bespaart daarmee ruim 65 000 ton koolstofdioxide-emissie.

De regio kan ook worden beschouwd als de „gashoofdstad” van het VK; de voorbije 40 jaar hebben Lowestoft en Great Yarmouth namelijk de gasvelden in de zuidelijke Noordzee bediend.

„De ervaring en kennis van de gasindustrie zijn rechtstreeks overdraagbaar naar de offshore windenergie. Verschillende regionale ondernemingen die actief zijn in de offshore olie- en gasindustrie, zijn erin geslaagd te diversifiëren naar offshore windenergie”, verklaart Richard Ellis, voorzitter van EEDA.

Met de hoogste elektriciteitsproductie uit hernieuwbare bronnen in Engeland, heeft de regio zichzelf tot doel gesteld 14 % van zijn elektriciteit uit hernieuwbare bronnen te halen tegen 2010. Het ontwerpplan voor Oost-Engeland legt de lat voor hernieuwbare energie voor de regio zelfs op 44 % tegen 2020; dit is ver boven de nationale streefdoelen. Van de geplande 371 MW energie uit offshore windprojecten voor de regio, is 288 MW reeds aanwezig of goedgekeurd.

Wanneer men naar de toekomst kijkt, schat men dat een kwart van de elektriciteitsbehoefte van het VK zou kunnen worden voldaan door golf- en getijdenenergie, die beide nog in een embryonaal stadium van hun ontwikkeling zitten. De regio Oost-Engeland investeert meer geld in onderzoek en

3 vragen aan David Morrall

Europees en internationaal
directeur bij het East of England
Development Agency (EEDA)

- **David Morrall, de meeste EU-regio's leggen niet zo zeer de nadruk op de koolstofarme economie. Wat motiveert Oost-Engeland om dat wel te doen ?**

Er is een zeer overtuigend economisch argument dat deze agenda verdedigt. De regio heeft een zeer gezonde en groeiende bedrijfssector die is toegespitst op de ontwikkeling van hernieuwbare energie en milieuvriendelijke technologieën. Deze ondernemingen wijzen de weg bij het ontwikkelen van nieuwe technologieën en het is belangrijk dat wij op deze expertise voortbouwen en ze uitbreiden als een kernonderdeel van onze economie. Bovendien is Oost-Engeland laag gelegen en dus bijzonder kwetsbaar voor de gevolgen van de klimaatverandering – het is dus absoluut levensnoodzakelijk dat wij onze economische groei beheren via methodes die op lange termijn houdbaar zijn.

- **U was directeur voor Europa bij GO-East, het bestuursorgaan van het Doelstelling 2-programma 2000-06 voor Oost-Engeland. Nu bent u bij EEDA aan de slag om aan het nieuwe concurrentieprogramma 2007-13 te werken. Welke verbanden ziet u tussen de twee programma's met betrekking tot de koolstofarme economie?**

Het Doelstelling 2-programma werd opgezet in 1999, en sindsdien is het klimaat erop alle vlakken op vooruitgegaan. Hadden we destijds een programma voorgesteld met een koolstofarme samenleving als streefdoel, dan ben ik er zeker van dat de reacties enigszins gemengd waren geweest. Dit gezegd zijnde, hebben we in Oost-Engeland al enige tijd het belang van deze agenda ingezien, vandaar onze investeringen, via het Doelstelling 2-programma, in projecten zoals OrbisEnergy en onze grote inspanningen voor duurzaamheid als een fundamenteel thema in dit programma. Dus starten wij ons nieuwe EFRO concurrentieprogramma 2007-13 voor minder koolstof vanuit een sterke basis, die bovendien zeer nauw aansluit bij het ruimere Lissabonengagement dat de nieuwe EU-programmaperiode schraagt.

- **Op een goede steenworp van Londen, is Oost-Engeland een dynamische regio waarvan verwacht wordt dat hij in de periode tot 2021 aanzienlijk zal groeien. Is het mogelijk deze forse groei te verzoenen met de doelstellingen van de koolstofarme economie?**

Beide gaan hand in hand. Een sterke groei brengt bijzondere uitdagingen en economische kansen met zich mee. Door het nieuwe programma willen wij ervoor zorgen dat de groei duurzaam is, maar tegelijk dat we de economische kansen optimaal benutten. We willen ook een toonaangevende rol spelen in de beleidsvorming met betrekking tot deze agenda, en ik ben dus vastbesloten ervoor te zorgen we onze expertise en ervaringen vanuit het nieuwe programma delen met andere regio's en partners in Europa.

ontwikkeling dan welke andere regio in het VK ook en meer dan de meeste andere Europese regio's. Dit betekent dat de regio ook in staat is degelijke ondersteuning te geven aan de opkomende sector van mariene hernieuwbare energiebronnen.

Overeenstemming bereiken

Oost-Engeland, met zijn dynamische economie die gedeeltelijk wordt voortgestuwd door sterke banden met Londen, telt 5,5 miljoen inwoners. De regio is klaar voor nog meer economische groei in de periode tot 2021. Deze zal zorgen voor 500 000 bijkomende woningen, 450 000 nieuwe jobs en een bevolkingstoename tot zes miljoen mensen. Geografisch is Oost-Engeland bijzonder kwetsbaar voor de gevolgen van de klimaatverandering, door zijn lage ligging, de relatief geringe jaarlijkse neerslag en de uitgestrekte kustlijn. Het is daarom belangrijk dat de economische groei rekening houdt met en iets doet aan de koolstofvoetafdruk van de regio. Door te streven naar een koolstofarme economie, zorgen we ervoor dat de groei wordt verwezenlijkt op manier die wenselijk, houdbaar en essentieel is voor de periode 2007-13 en verder.

Van 3 september tot 26 november 2007 werd een brede raadpleging gehouden over het ontwerp van de regionale economische strategie. Het EEDA ontving meer dan 200 officiële schriftelijke antwoorden. Ongeveer 270 personen, die om en bij de 180 organisaties vertegenwoordigden, woonden workshops bij. Er werden tachtig consultatiebijeenkomsten gehouden met lokale en regionale partnerschapsgroepen en instanties. Het EEDA verzamelde en registreerde de feedback gedurende de 12 weken durende consultatieperiode.

In zijn commentaar op het proces zegt Richard Ellis: „De volgende maanden willen wij rekening gaan houden met de implicaties van nieuwe gegevens en analyses, met bijkomend werk dat de implicaties van verschillende niveaus van economische groei op het milieu en de betaalbaarheid van huisvesting onderzoekt. Dit is een enorme maar boeiende uitdaging om samen met partners een plan uit te werken dat de productiviteit van de regio zal verhogen en zal helpen de klimaatverandering aan te pakken, en ervoor zorgt dat bedrijven de kansen kunnen benutten die een koolstofarme economie biedt.” Alle antwoorden op de raadpleging worden nu geanalyseerd en de definitieve regionale economische strategie moet volgens plan volgende zomer worden gepubliceerd. In het licht van de duurzame ontwikkelingsstrategie van het VK¹,

Gedeelde duurzaamheid voor het Noordzeegebied

Tussen 2000 en 2007 was de regio Oost-Engeland op het vlak van duurzame ontwikkeling betrokken bij twee INTERREG IIIB-samenwerkingsprojecten met andere regio's van het Noordzeegebied.

POWER (Pushing Offshore Wind Energy Regions) zette een competentienetwerk in offshore windenergie voor de Noordzee op, waarin organisaties van toonaangevende offshore windenergieregio's bij elkaar werden gebracht. In POWER werkten de Suffolk County Council en partners uit Oost-Engeland samen met organisaties in Duitsland, Denemarken, Nederland en Vlaanderen. Het project verwierf een uitstekende reputatie en werd voorgesteld op talloze seminars en conferenties op regionaal, nationaal en Europees niveau. Belangrijke successen voor Oost-Engeland waren de oprichting van een sterk internationaal offshore windindustriernetwerk, een aantal uitermate succesvolle internationale evenementen met bedrijfsnetwerken, de publicatie van studies over de toeleveringsketen voor offshore windenergie en de organisatie van een 'offshore wind master class' aan het Lowestoft College.

SmartLIFE (Smart Lifestyle Innovations for our Environment), was een internationaal pilootproject onder leiding van de Cambridgeshire County Council, in samenwerking met het milieudepartement van de stad Malmö in Zweden en TuTech Innovation GmbH in Hamburg, Duitsland. SmartLIFE spitte zich hoofdzakelijk toe op het tekort aan expertise en competentie binnen de bouwnijverheid om nieuwe woningen af te leveren die zowel betaalbaar als milieubewust zijn. Het project zette een aantal vormingscursussen op en legde kwalificaties vast. De door SmartLIFE opgezette centra werden bezocht door zo'n 2 500 cursisten. Het project ontving verschillende milieuprijzen en staat op de shortlist voor de DG RegioStars Awards 2008.

De „Innovation and Business Base” in Luton.

(1) Volgens het Kyoto-akkoord heeft het VK internationaal het streefdoel zijn broeikasgasemissies te verminderen met 12,5 % over de periode 2008 - 2012. Twee andere, ambitieuzere binnenlandse doelstellingen zijn: de koolstofdioxide-uitstoot tegen 2010 te verminderen met 20 % en tegen 2050 met ongeveer 60 % in vergelijking met het niveau van 1990.

Het graanopslagbedrijf Camgrain, dat in privéhanden is, zal zijn koolstofuitstoot verminderen met 1000 ton per jaar.

de recentste EU-voorstellen voor koolstofbeperking en vertrouwend op de bestaande regionale competenties om ontwikkelingen op dit terrein te ondersteunen, geniet het streefdoel om een koolstofarme economie te verwezenlijken in deze regio algemene steun.

Milieuccluster in Peterborough

Peterborough (bevolking: 160 000) heeft de ambitie om de „milieuhoofdstad” van het VK te worden. De stad telt 300 bedrijven die zich bezighouden met het milieu en een aantal milieuorganisaties, zoals het UK Centre for Economic and Environmental Development (centrum voor economische en ecologische ontwikkeling). Een dergelijke concentratie van bedrijven en organisaties hielp om een milieuccluster tot stand te brengen die heeft bijgedragen aan ruimere ecologische verwezenlijkingen. De leden van de cluster zijn zeer uiteenlopend: overheidsinstanties die de regering beleidsadvies geven; bedrijven die actief bezig zijn met afvalrecycling; ondernemingen die geavanceerde technologieën ontwikkelen en gebruiken, en consultancybureaus die hun expertise over heel de wereld verkopen.

De cluster stelt meer dan 4500 mensen tewerk en is goed voor ruim vijf procent van het BBP van de stad. Een recent geopend innovatiecentrum zal startende bedrijven in de milieusector ondersteunen en begeleiden. Er werd een „groen district” gepland nabij het spoorwegstation; dit zal een koolstofarm kantorencomplex van 25 000 m² en een milieuvriendelijke winkel omvatten. Net als in plaatsen zoals Lowestoft met het „OrbisEnergy” centrum of Luton met de „Innovation and Business Base”, spelen deze nieuwe door het EFRO ondersteunde faciliteiten in Peterborough een belangrijke rol in de opwaardering van de gebieden waarin zij gelegen zijn. De inherente link tussen het creëren van infrastructuur en stedelijke herwaardering is eveneens een cruciaal aspect van de regionale duurzame ontwikkelingsstrategie. „Oost-Engeland is in vele opzichten een voortrekker door de vooruitgang die wordt geboekt om de welvaart van de regio uit te bouwen als koolstofarme economie”, besluit David Morrall.

Voor meer informatie:
<http://www.eeda.org.uk/>

Het EFRO concurrentieprogramma (2007-13) voor Oost-Engeland

De regio Oost-Engeland, die de districten Bedfordshire, Cambridgeshire, Essex, Hertfordshire, Norfolk en Suffolk omvat, kreeg onder de EU „Concurrentie- en werkgelegenheidsdoelstelling” ongeveer € 110 miljoen toebedeeld. Het nieuwe EFRO concurrentieprogramma voor Oost-Engeland laat het voorgaande Doelstelling 2-programma (2000-06), dat zich toespitste op economische herstructurering, achter zich, en concentreert de EFRO-fondsen voortaan op kansen voor duurzame groei in heel de regio.

De doelstellingen van het programma zijn:

- De kenniseconomie bevorderen om meer en betere jobs te creëren in het kader van een nooit geziene geplande groei.
- Innovatie, ondernemerschap en de groei van de kenniseconomie stimuleren door onderzoek en innovatie, zoals nieuwe informatie- en communicatietechnologieën.
- Meer en betere jobs creëren door meer mensen aan het werk te krijgen en door de flexibiliteit van werknemers en bedrijven te verbeteren en meer te investeren in menselijk kapitaal.
- De beoogde groei verwezenlijken op een manier waarbij rekening wordt gehouden met de koolstofvoetafdruk van de regio en de noodzaak om deze te stabiliseren en te verkleinen.

Prioriteiten

Overeenkomstig het hoofdthema, heeft het programma drie prioritaire operationele krachtlijnen:

- 1) **Innovatie en kennisoverdracht bevorderen met als doel de productiviteit te verhogen** (€ 37,3 miljoen) - a) De commercialisering stimuleren via de sterke onderzoeksbasis van de regio, waaronder 'schone' technologieën om de efficiëntie en productiviteit te verhogen; b) Het gebruik ondersteunen van informatietechnologie die de innovatie en productiviteit kan stimuleren; c) Bedrijven aanmoedigen om samen te werken met hogere onderwijsinstellingen om kennisoverdracht te bewerkstelligen.
- 2) **Ondernemingszin stimuleren en succesvolle bedrijven ondersteunen door hinderpalen voor de oprichting en uitbreiding van bedrijven uit de weg te ruimen** (€ 26,6 miljoen) - a) De toegang tot financiële middelen vergemakkelijken voor bedrijven, met name bedrijven die de koolstofemissie willen verminderen; b) De ontwikkeling van sociale ondernemingen ondersteunen, vooral die welke de koolstofemissie willen verminderen; c) Startende bedrijven stimuleren, met name in ondervertegenwoordigde groepen, bv. vrouwen, etnische minderheden en migranten; d) Sterk groeiende ondernemingen ondersteunen; e) Schone technologieën en hernieuwbare energiesectoren ontwikkelen; f) Bestuurs- en operationele praktijken stimuleren voor bedrijven die hun koolstofvoetafdruk gaan verkleinen.
- 3) **Duurzame ontwikkeling, productie en consumptie garanderen** (€ 42,6 miljoen) - a) Lokale werkgelegenheid en groei van bedrijven ondersteunen in stedelijke en landelijke gebieden die een vermindering van de koolstofemissie in de hand werken; b) Een koolstofarme aanpak in de bouw en fysieke ontwikkeling bevorderen; c) Efficiënt gebruik van middelen stimuleren en afval beperken.

Contact: erdf@eeda.org.uk

„El Hierro verduurzamen” – een innovatief project met als doel de Canarische Eilanden zelfbedruipend te maken op het vlak van energie

Juan Ruiz Alzola, directeur van het Technologisch Instituut van de Canarische Eilanden (ITC)

El Hierro is net als de andere Canarische eilanden volledig afhankelijk van externe bronnen voor zijn energie. De elektriciteit wordt geleverd door krachtcentrales die op vervuilende fossiele

brandstoffen draaien. Hoewel het eiland ruim bedeed is met mogelijkheden voor windenergie, blijkt het een moeilijke opgave dit enorme potentieel bruikbaar te maken om het eiland van energie te voorzien.

Er moeten aanzienlijke technische obstakels worden overwonnen eer hernieuwbare energiebronnen op grote schaal kunnen worden aangewend. Een alternatief is windkrachtsystemen te combineren met kleine hydro-elektrische systemen, waarbij water door middel van windenergie wordt verpompt tussen twee reservoirs op verschillende hoogte. Wanneer er vraag is naar elektriciteit, drijft water dat van het bovenste reservoir naar beneden valt turbines aan in de waterkrachtinstallatie.

El Hierro heeft maar een kleine oppervlakte (278 km²), met sterke topografische contrasten. De energiebehoeften van de 10 500 inwoners worden voldaan door een krachtcentrale van 12 MW op stookolie. Door zijn grootte, het bergachtige terrein, zijn energieverbruik en zijn potentieel aan hoofdzakelijk windenergie, is het eiland een ideale locatie voor een elektriciteitscentrale op water- en windenergie. In het voor El Hierro voorgestelde systeem zal een windmolenpark elektriciteit opwekken, die dan aan het stroomnet van het eiland wordt geleverd om de stroombehoefte van de bevolking voor een deel te vervullen. Als er een overschot aan windenergie is die niet aan het stroomnet kan worden geleverd, wordt deze gebruikt om water te verpompen tussen de reservoirs. Als er onvoldoende wind staat, wordt het opgeslagen water losgelaten, waardoor het op verschillende turbines valt die dan de nodige elektrische energie opwekken. De water-windkrachtcentrale vormt een wisselvallige energiebron om tot een gecontroleerde en constante stroomvoorziening. Dit proces maakt maximaal gebruik van windenergie en minimaliseert het verbruik van fossiele brandstof.

De gemeenteraad van El Hierro, het elektriciteitsbedrijf UNELCO-ENDESA en de regering van de Canarische Eilanden richtten onlangs, via de ITC, het bedrijf „Gorona del Viento El Hierro” op, dat verantwoordelijk zal zijn voor de oprichting en exploitatie van de water-windkrachtcentrale. Momenteel werken het ITC en UNELCO-ENDESA samen aan de technische projecten voor de bouw en het beheer

van de water-windkrachtinstallatie. Dit project vormt een belangrijke technologische uitdaging, in die zin dat het een wereldprimeur is. De betrokkenheid van het Instituut voor energiediversificatie en -besparing (IDEA) geeft het project nog meer toegevoegde waarde en zal helpen dit idee in de nabije toekomst te verwezenlijken.

De water-windkrachtcentrale (geschatte kostprijs € 54 miljoen) zal in totaal 10 MW elektriciteit opwekken, waardoor het jaarlijkse oliegebruik met 6 000 ton vermindert en deze olie ook niet per schip naar het eiland hoeft te worden vervoerd. Bovendien zal er elk jaar 20 000 ton minder CO₂ in de atmosfeer worden gepompt.

Het project onder de naam „El Hierro: 100 % hernieuwbare energie” wordt gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en gecoördineerd door het ITC, met de medewerking van de gemeenteraad van El Hierro en vijf andere Europese instellingen. Er zal een studie worden uitgevoerd om strategieën te bepalen om het eiland volledig onafhankelijk te maken voor zijn energiebehoefte, en om de mogelijkheid te onderzoeken om dit ambitieuze project over te nemen op andere eilanden in Europa en andere regio's over heel de wereld. Bij deze strategieën wordt gedacht aan sensibilisering rond energiebesparing en toenemend gebruik van andere hernieuwbare energiebronnen (zoals thermische en fotovoltaïsche zonne-energie) of het gebruik van verschillende soorten biomassa of organisch afval dat op het eiland wordt geproduceerd. Door dit hernieuwbare energieproject wordt het eiland El Hierro een wereldleider op het vlak van de invoering van zelfbedruipende energiesystemen op basis van schone, hernieuwbare bronnen, en draagt het bij aan het streven naar economische en maatschappelijke ontwikkeling die verenigbaar is met het behoud van de natuur.

Voor meer informatie kunt u terecht op:
itc@itccanarias.org

Een zicht op het hele systeem.

INTERREG IIIA SPANJE/PORTUGAL

Steun aan de kurksector

Totale kostprijs: € 2 106 435
EU-bijdrage: € 1 579 827

„Kork is een belangrijke grondstof voor het ecologische en territoriale evenwicht van de Sierra's van San Mamede en San Pedro, een gebied van 8 500 km² in het zuidoostelijke deel van het Iberische schiereiland, grenzend aan de regio's Alentejo en Extremadura. Meer dan 120 kleine bedrijven in dit gebied dreigen te verdwijnen als zij hun traditionele markt kwijtpelen: het maken van kurken voor wijn. Om deze dreiging af te wenden, werd het grensoverschrijdende samenwerkingsproject 'Corchiça' opgezet, dat tot een betere kennis van de sector, het gebied en de markt leidde. Daarnaast werden er promotiecampagnes gevoerd, werd de samenwerking tussen producenten bevorderd en werd technische bijstand verleend op het vlak van bedrijfsbeheer. Deze aanpak bereikte een hoogtepunt met de opstelling van een strategisch plan en de oprichting van een 'kurkcluster' in Extremadura, die gepland is voor 2008.”

Fatima Cano, projectmedewerker, ASECOR
fcano@asecor.com

INTERREG IIIA Ierland/Noord-Ierland

„Vital Signs”: milieubewustzijn bij schoolkinderen

Totale kostprijs: € 532 140
EU-bijdrage: € 399 105

„Vital Signs was een samenwerkingsproject in 2005-06 dat software ontwikkelde voor pda-technologie en een aan GIS gekoppelde websitedatabank van weersgegevens, waterkwaliteit, stromingseigenschappen en habitats in rivieren in de stroomgebieden van de rivieren Blackwater, Foyle en Melvin, gelegen langs de grens van Noord-Ierland en de Ierse Republiek. Elke maand noteerden schoolkinderen gegevens in de buurt van hun school, die vervolgens werden doorgestuurd naar de websitedatabank. De kinderen kregen de kans hun eigen gegevens te vergelijken met die van andere scholen binnen hun rivierbekken. Door gezamenlijke uitstappen werden wederzijdse contacten en een sterker verantwoordelijkheidsgevoel voor de lokale natuurlijke rijkdommen gestimuleerd. Het project versterkte het milieubewustzijn bij de kinderen en introduceerde nieuwe technologieën in afgelegen plattelandsscholen en -gemeenschappen.”

Gretta McCarron, Projectleider
blackwatervitalsigns@yahoo.ie
www.vitalsignsireland.org

INTERREG IIIC Oosten

Herbestemming van een gesloten stortplaats

Totale kostprijs: € 4 500 000
EU-bijdrage: € 3 240 000

„Veertien regionale en lokale overheden deel die goede praktijken uitwisselden op het vlak van afvalverwerking namen deel aan het IUWMM (Integrated Urban Waste Management Model - Geïntegreerd stedelijk afvalverwerkingsmodel) samenwerkingsproject. Een van de bestudeerde gevallen was een oude, gesloten stortplaats ten zuiden van de stad Leipzig (inw.: 500 000). In het verleden werd hier ongeveer 3,8 miljoen m³ afval gestort. De stortplaats voldeed niet aan de Europese milieureglementering, in het bijzonder met betrekking tot de bescherming van het grondwater en de stortplaatsgasemissies. Als eerste stap werden de risico's voor het milieu onderzocht. Daarna werd de sanering van de stortplaats uitgetekend, met de bedoeling de hoeveelheid percolatiewater die uit de stortplaats wegsijpelt tot een minimum te beperken, de stortplaats als recreatiegebied te gaan gebruiken en tot slot energie op te wekken uit het stortplaatsgas en zonne-energie. Vervolgens werd de stortplaats bedekt met een afdichtingssysteem (26 ha) en later gecultiveerd.”

Frank Richter, Stadtreinigung Leipzig,
Eigenbetrieb der Stadt Leipzig
FRichter@SRLeipzig.de

INTERREG IIIB Baltische Zee

Aanpassing aan klimaatverandering in het Baltische Zeegebied

Totale kostprijs: € 2 246 822
EU-bijdrage: € 1 399 616

„De aanpassing aan de klimaatverandering speelt een zeer belangrijke rol op het vlak van duurzame territoriale ontwikkeling. Naar een aanpassing aan de klimaatverandering in het Baltische Zeegebied' is het recentste resultaat van de pan-Baltische aanpassingsprojecten aan de klimaatverandering ('SEAREG' en 'ASTRA'), die werden uitgevoerd onder leiding van het Geologisch onderzoeksinstituut van Finland (Geological Survey of Finland), in samenwerking met verschillende lokale en regionale autoriteiten en onderzoeksinstituten. De vruchtbare interdisciplinaire samenwerking stelde steden als Espoo in Finland en Gdansk in Polen in staat in de toekomstige planning van het bodemgebruik rekening te houden met de aanpassing aan de klimaatverandering.”

Philipp Schmidt-Thomé,
Geological Survey of Finland (GTK)
philipp.schmidt-thome@gtk.fi
www.astra-project.org

„Werken voor de regio's – EU Regionaal Beleid 2007-2013”

De nieuwe brochure „Werken voor de regio's. EU Regionaal Beleid 2007-2013” is verkrijgbaar in alle officiële talen van de Unie. De 36 bladzijden tellende publicatie legt uit hoe het regionaal beleid van de EU werkt en hoe het bijvoorbeeld transport, innovatie, ecologische en stedelijke ontwikkeling in de steden en regio's van Europa bevordert. Samenwerking tussen de regio's, evaluatie van programma's, alsook audit-, controle- en publiciteitsvereisten, zijn nog andere aspecten die aan bod komen in de publicatie. Cijfers geven aan hoeveel geld (van de EU-fondsen) de komende jaren aan wat zal worden besteed in de 27 EU-Lidstaten.

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/pres_en.htm

Contacten

Europese Commissie, Directoraat-Generaal voor Regionaal Beleid Unit B1
– Communicatie, Informatie, Relaties met derde landen
Ana-Paula Laissy
Tervurenlaan 41, B-1040 Brussel
Fax: (32-2) 29-66003
E-mail: regio-info@ec.europa.eu
Internet: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

ISSN 1725-8146

© Europese Gemeenschappen, 2008
Reproductie is toegelaten op voorwaarde dat de bron wordt vermeld.

Gedrukt in België

BUREAU VOOR DE OFFICIËLE PUBLICATIES
VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN
L-2985 Luxemburg

Publicatiebureau
Publications.europa.eu